

Norma, kas piešķir apdrošinātājam saskaņotā paziņojuma neiesniegšanas gadījumā tiesības celt regresa prasību pret transportlīdzekļa vadītāju, kas ceļu satiksmes negadījumā nodarījis zaudējumus trešajai personai, neatbilst Satversmes 105. pantam

2018. gada 6. jūnijā Satversmes tiesa ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2017-21-01 “Par Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 41. panta pirmās daļas 1. punkta “d” apakšpunkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam”.

Apstrīdētā norma

Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma (turpmāk – OCTA likums) 41. panta pirmās daļas 1. punkta “d” apakšpunkts noteic, ka apdrošinātājs ir tiesīgs iesniegt regresa prasību pret transportlīdzekļa vadītāju, kas ceļu satiksmes negadījumā nodarījis zaudējumus trešajai personai, ja tas nav iesniedzis aizpildītu saskaņoto paziņojumu¹ šajā likumā noteiktajā kārtībā² vai nav sniedzis informāciju par ceļu satiksmes negadījuma apstākļiem apdrošinātājam pēc tā pieprasījuma.

Papildu informācija:

2017. gada 14. decembrī tika pieņemts un 2017. gada 16. decembrī stājās spēkā likums “Grozījumi Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likumā”. Ar šo likumu OCTA likuma 41. panta pirmās daļas 1. punkta “d” apakšpunktā tika noteikts, ka apdrošinātājs ir tiesīgs iesniegt regresa prasību pret transportlīdzekļa vadītāju, kas ceļu satiksmes negadījumā nodarījis zaudējumus trešajai personai, ja tas nav iesniedzis aizpildītu saskaņoto paziņojumu apdrošinātājam pēc tā pieprasījuma, lai apdrošinātājs varētu pārliecināties par ceļu satiksmes negadījuma apstākļiem.

¹ OCTA likuma 1. panta 10. punktā ir noteikts, ka saskaņotais paziņojums ir veidlapa, kuru ceļu satiksmes negadījumā iesaistīto transportlīdzekļu vadītāji aizpilda negadījuma vietā, ar parakstu apliecinot negadījuma norises apstākļus, faktus un negadījuma shēmu.

² No OCTA likuma 36. panta otrās daļas 2. punkta izriet, ka transportlīdzekļa vadītājam, kurš izraisījis ceļu satiksmes negadījumu, 10 dienu laikā no ceļu satiksmes negadījuma dienas ir jāiesniedz savam OCTA apdrošinātājam aizpildīts otrais saskaņotā paziņojuma eksemplārs.

Augstāka juridiska spēka norma

Satversmes 105. pants: “Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.”

Lietas fakti

Lieta ierosināta pēc Svetlanas Blohinas pieteikuma. Pieteikuma iesniedzēja esot izraisījusi ceļu satiksmes negadījumu, kā rezultātā nodarījusi zaudējumus trešajai personai. Ceļu satiksmes negadījumā radušos zaudējumus trešajai personai atlīdzinājis apdrošinātājs. Lai gan ceļu satiksmes negadījumā iesaistītās personas aizpildījušas saskaņoto paziņojumu, pieteikuma iesniedzēja OCTA likumā noteiktajā kārtībā apdrošinātājam to neiesniedza. Tādēļ apdrošinātājs, pamatojoties uz apstrīdēto normu, esot cēlis tiesā regresa prasību pret pieteikuma iesniedzēju. Tiesa apdrošinātāja prasību apmierinājusi un piedzinusi no pieteikuma iesniedzējas zaudējumu atlīdzību.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma ierobežo viņai Satversmes 105. pantā nostiprinātās tiesības uz īpašumu, jo pienākums atlīdzināt apdrošinātājam visus zaudējumus, kurus tas cietis sakarā ar apdrošināšanas atlīdzības izmaksu, samazina pieteikuma iesniedzējai piederošās mantas (naudas līdzekļu) apjomu. Pienākums otrajam ceļu satiksmes negadījuma dalībniekam segt zaudējumus neesot samērīgs gadījumā, ja apdrošinātāja rīcībā jau ir viens saskaņotā paziņojuma eksemplārs, uz kura pamata iespējams noskaidrot notikušā apstākļus un lemt par apdrošināšanas atlīdzības izmaksu.

Tiesas secinājumi

Par tiesvedības izbeigšanu lietā

Satversmes tiesa atzina, ka, kaut arī apstrīdētā norma ir zaudējusi spēku, tiesvedības turpināšana lietā ir nepieciešama, lai tiktu nodrošināta pieteikuma iesniedzējas pamattiesību aizsardzība, izskatot lietu pēc būtības. Apstrīdētās normas spēka zaudēšana nevar tikt uzskatīta par pietiekamu pamatu tiesvedības izbeigšanai, pamatojoties uz

Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punktu, jo tā neatrisina lietā pastāvošo strīdu un nenovērš iespējamo personas pamattiesību aizskārumu. Satversmes tiesa nolēma, ka tiesvedība izskatāmajā lietā ir turpināma. [10., 11.]

Par Satversmes 105. pantā noteikto pamattiesību ierobežojumu

Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētās normas teksts noteic, ka gadījumā, kad apdrošinātājs ir cēlis tiesā regresa prasību, ceļu satiksmes negadījumā iesaistītā transportlīdzekļa vadītājam, kurš nav iesniedzis aizpildītu saskaņoto paziņojumu, ir pienākums atlīdzināt apdrošināšanas gadījuma rezultātā radušos zaudējumus, un tādējādi ierobežo šīs personas tiesības uz īpašumu. Šo secinājumu apliecina arī vienvēidīgā apstrīdētās normas piemērošanas prakse. Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētā norma ierobežo pieteikuma iesniedzējai Satversmes 105. panta pirmajos trijos teikumos noteiktās pamattiesības. [13.]

Par pamattiesību ierobežojuma atbilstību Satversmei

Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu. Vienlaikus atzīstot, ka apstrīdētā norma nodrošina arī apdrošinātāja tiesību un interešu aizsardzību gadījumā, kad transportlīdzekļa vadītājs, kas ceļu satiksmes negadījumā nodarījis zaudējumus trešajai personai, nepilda tam OCTA likumā noteiktos pienākumus. Apstrīdētajā normā ietvertajam pamattiesību ierobežojumam ir leģitīms mērķis – citu personu tiesību aizsardzība. [15., 16.]

Par pamattiesību ierobežojuma samērīgumu

Apstrīdētā norma pēc būtības nodrošina to, ka apdrošināšanas gadījumā iesaistītās personas pilda tām noteiktās saistības un sniedz apdrošinātājam informāciju par ceļu satiksmes negadījuma apstākļiem, iesniedzot aizpildītus abus saskaņotā paziņojuma eksemplārus. Savukārt personas pilda OCTA likuma 36. panta otrajā daļā noteikto pienākumu iesniegt apdrošinātājam savu saskaņotā paziņojuma eksemplāru, lai apdrošinātājs pret tām neceltu regresa prasību un tām nevajadzētu segt apdrošinātājam radušos zaudējumus. Tādējādi tiek aizsargātas arī apdrošinātāja intereses, jo gadījumā, kad nav iesniegts otrs saskaņotā paziņojuma eksemplārs, apdrošinātājs var piedzīt zaudējumus no tā transportlīdzekļa vadītāja, kas ceļu satiksmes negadījumā nodarījis

zaudējumus trešajai personai. Satversmes tiesa atzina, ka izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai. [18.]

Vienlaikus, vērtējot, vai apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums ir nepieciešams, Satversmes tiesa norādīja, ka jāņem vērā personu tiesiskās attiecības, ko skar apstrīdētā norma, tostarp katra tiesisko attiecību subjekta tiesības un intereses. [19.]

Tiesiskajās attiecībās starp apdrošinātāju un apdrošināto ir jāaizsargā arī apdrošinātāja tiesības uz īpašumu, savukārt apdrošinātais šajās tiesiskajās attiecībās iesaistās, lai aizsargātu savas tiesības uz īpašumu. Likumdevējam, radot tiesisko regulējumu, gadījumā, kad saduras divu vai vairāku privātpersonu tiesības, tās jālīdzsvaro tā, lai ikvienas personas pamattiesību ierobežojums būtu pēc iespējas mazāks. [19.]

Satversmes tiesa secināja, ka likumdevējs nav pienācīgi izvērtējis tādu alternatīvu līdzekļu esību, kuri apdrošinātā pamattiesības aizskartu mazāk, bet arī apdrošinātājam neuzliktu nesamērīgi lielu slogu. Vienlaikus Satversmes tiesa secināja, ka pastāv saudzējošāks leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzeklis. Apdrošinātājam noteiktais papildu pienākums, proti, pienākums pieprasīt aizpildītu saskaņotā paziņojuma eksemplāru, mazāk aizskar apdrošinātā pamattiesības un vienlaikus neuzliek nesamērīgi lielu slogu apdrošinātājam, ņemot vērā apdrošinātāja un apdrošinātā nelīdzvērtīgo situāciju. Tas ir uzskatāms par saudzējošāku līdzekli, ar kuru leģitīmo mērķi var sasniegt tādā pašā kvalitātē. [19.]

Par apstrīdēto normu spēku laikā

Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētā norma attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju atzīstama par spēkā neesošu no pamattiesību aizskāruma rašanās brīža. [20.1.]

Satversmes tiesa arī uzsvēra, ka apstrīdētā norma kopš 2017. gada 16. decembra vairs nav spēkā, tomēr tā tikusi piemērota tiesā laikā, kad bija spēkā, vai būtu jāpiemēro tiesā jau uzsāktā tiesvedībā, līdz ar to tiek aizskartas arī citām personām Satversmes 105. pantā noteiktās pamattiesības. Lai aizsargātu arī šo citu personu pamattiesības, nepieciešams noteikt, ka apstrīdētā norma attiecībā uz personām, kurām tā tikusi piemērota tiesā vai tā

būtu jāpiemēro tiesā jau uzsāktā tiesvedībā, zaudē spēku no šo personu pamattiesību aizskāruma rašanās brīža. [20.2.]

Satversmes tiesa nosprieda:

atzīt Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likuma 41. panta pirmās daļas 1. punkta “d” apakšpunktu (redakcijā, kas bija spēkā no 2007. gada 1. novembra līdz 2017. gada 15. decembrim) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam un attiecībā uz personām, kurām apstrīdētā norma tikusi piemērota vai būtu jāpiemēro tiesā, par spēkā neesošu no pamattiesību aizskāruma rašanās brīža.

Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un nepārsūdzams, tas stāsies spēkā tā publicēšanas dienā.

Spriedums tiks publicēts oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis” Satversmes tiesas likuma 33. panta pirmajā pantā noteiktajā termiņā.

[Sprieduma teksts ir pieejams Satversmes tiesas mājaslapā.](#)

Relīze sagatavota ar mērķi veicināt izpratni par Satversmes tiesā izskatāmajām lietām. Tā nav uzskatāma par nolēmuma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Ketija Strazda

Satversmes tiesas priekšsēdētājas palīdze

Ketija.Strazda@satv.tiesa.gov.lv

67830737, 26200580